

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแบ่งปันประสบการณ์การทำงานร่วมกัน
สำนักหอสมุดและทรัพยากรการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ชื่อผลงาน การจัดตั้งห้องสมุดในชุมชนมูมหนึ่งของ Library for all

เจ้าของผลงาน/หน่วยงานที่สังกัด นางสาวสิริพร ทิวะสิงห์

ประเภทผลงาน ทำเครื่องหมาย ✓ ในหัวข้อที่ตรงกับเนื้อหาของผลงานที่สุดเพียงหัวข้อเดียว

- ☐ (1) ผลงานด้านการสนับสนุนวิสัยทัศน์ขององค์กร
- ☐ (2) ผลงานการพัฒนานวัตกรรมและสิ่งประดิษฐ์เพื่อพัฒนางาน
- ☐ (3) ผลงานด้านการบริหารจัดการองค์การที่ดี
- ☐ (4) ผลงานด้านการวิจัย และการพัฒนางานประจำสู่งานวิจัย
- ☒ (5) ผลงานด้านการบริการวิชาการที่สร้างเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน

ข้อมูลเกี่ยวกับผลงาน

ลักษณะของผลงาน เป็นการใช้ความชำนาญในวิชาชีพทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ในการออกแบบระบบและพัฒนาห้องสมุดในชุมชน เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ โดยกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงานและรูปแบบ (Modle) ในการจัดตั้งห้องสมุดให้มีชีวิตและความยั่งยืน โดยผู้ปฏิบัติงานสามารถปฏิบัติงานได้โดยง่ายจากขั้นตอนและรูปแบบดังกล่าว ทำให้สำนักหอสมุดและทรัพยากรการเรียนรู้สามารถสนับสนุนการจัดตั้ง/พัฒนาห้องสมุดในชุมชนได้อย่างน้อยปีละ 1 แห่ง

วิธีดำเนินการ (How to)

1. ใช้ทฤษฎีด้านการจัดการความรู้ในการกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงาน จากการลงพื้นที่ในการจัดห้องสมุดวัดบ้านกอนนาง ต.ท่าบ่อ จ.หนองคาย ในปี 2556 ได้ทำการ “แลกเปลี่ยนเรียนรู้และถอดบทเรียน” ในการทำงานชุมชน ใช้กระบวนการ “เรื่องเล่าเร้าพลัง” ในการสร้างทีมและจุดประกายกิจกรรมการที่เวียนกันมารับผิดชอบในการจัดห้องสมุด และใช้ “ตัวแบบ” และ “การถ่ายทอด” ในการสร้างหัวหน้าทีม/หัวหน้าโครงการ

2. ใช้การเรียนรู้จากความสำเร็จในการกำหนดรูปแบบ (Modle) การดำเนินงานห้องสมุด

ผลสัมฤทธิ์: ผลการดำเนินงานแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ขั้นตอน และรูปแบบ ดังนี้

1. ขั้นตอนการปฏิบัติงาน แบ่งเป็น 7 ขั้นตอน คือ

- 1.1 รับความต้องการของชุมชน ฝ่ายบริการวิชาการประเมินความเป็นไปได้จากการสอบถามข้อมูลเบื้องต้นทางโทรศัพท์และเอกสารประกอบ
- 1.2 กำหนดคณะทำงานเพื่อดำเนินงานในโครงการ
- 1.3 ลงพื้นที่เพื่อสำรวจสภาพห้องสมุด จำนวนทรัพยากร และความต้องการในมิติต่างๆ พร้อมทั้งรวบรวมรายชื่อผู้ประสานงานสำหรับการติดต่องานในชุมชน
- 1.4 กำหนดแผนการดำเนินงาน หาหรือชุมชน และคู่ความร่วมมือ (หากมี)
- 1.5 อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดห้องสมุดแก่ผู้รับผิดชอบในชุมชน
- 1.6 ดำเนินการจัดห้องสมุด อาจทำเป็นตัวอย่างในบางส่วน ขึ้นอยู่กับระยะเวลาที่กำหนด
- 1.7 ประเมินผลการดำเนินงาน

2. รูปแบบ (Model) การดำเนินงานห้องสมุดมีชีวิตและยั่งยืน ระยะเวลาดำเนินการประมาณ 40 ชั่วโมง คือ

2.1 เลือกหัวหน้าโครงการ จากผู้มีประสบการณ์การควบคุมโครงการและเคยอยู่ในทีมการจัดห้องสมุดมาก่อน มีความยืดหยุ่นสูง เพราะการทำงานกับชุมชนมีบางอย่างที่เราไม่สามารถควบคุมได้ และมีความสามารถด้านบูรณาการ

2.2 แต่งตั้งคณะทำงาน ประมาณ 8-10 คน/ทีม ประกอบด้วย บรรณารักษ์ด้านจัดหมวดหมู่ จัดบริการ เจ้าหน้าที่ห้องสมุด และนักคอมพิวเตอร์

2.3 กำหนดการจัดหมวดหมู่แบบง่ายแบบประยุกต์ คือ ระบบดิวอี้ประกอบตัวเลข ซึ่งง่ายต่อการจัดเรียงชั้นชั้น

2.4 กำหนดใช้โปรแกรม Open Biblio เป็นระบบห้องสมุดอัตโนมัติ เหมาะกับห้องสมุดขนาดเล็ก เป็นโปรแกรมฟรีสามารถถ่ายโอนไปยังโปรแกรมอื่นๆ ได้ หากมีปรับเปลี่ยน

2.5 กำหนดโปรแกรมจัดพิมพ์บาร์โค้ดสำหรับหนังสือ และการจัดทำบัตรสมาชิกห้องสมุด

2.6 กำหนดประเภททรัพยากร (Collection) พื้นฐาน ประกอบด้วย หนังสือทั่วไป หนังสืออ้างอิง หนังสือเด็กและเยาวชน หนังสือพิมพ์ วารสาร หนังสืออาเซียน ซึ่งสามารถจัด Collection ได้ตามลักษณะของทรัพยากรหรือความต้องการของชุมชน

2.7 กำหนดมุมสารสนเทศมูลค่าเพิ่ม เช่น มุมภูมิปัญญาท้องถิ่น มุมสื่อการเรียนรู้ ทั้งนี้ให้ขึ้นอยู่กับความต้องการของชุมชน

2.8 กำหนดขนาดมาตรฐานของป้ายหน้าชั้น ป้ายชื่อ Collection และป้ายระเบียบห้องสมุด

2.9 อบรมให้ความรู้ สาธิต การจัดหมวดหมู่หนังสือ การเตรียมตัวเล่ม การติดตั้งโปรแกรม และการบันทึกข้อมูลในฐานข้อมูล การทำบัตรสมาชิก การเชื่อมต่อฐานข้อมูลหลักกับเครื่องการสืบค้น

2.10 อบรมให้ความรู้การบริหารจัดการหนังสือเก่า ล้าสมัย และชำรุด

2.11 แนะนำวิธีการเก็บสถิติ

2.12 แนะนำกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ อิงกับมาตรฐานการจัดห้องสมุดโรงเรียนของสพฐ.

2.13 แนะนำการจัดตั้งชมรมเยาวชนอาสา หรือยุวบรรณารักษ์ เพื่อให้สามารถช่วยงานห้องสมุดและแบ่งเบาภาระของครูบรรณารักษ์ได้

2.14 แนะนำการให้ขยายบริการแก่ชุมชนเพื่อสร้างสังคมรักการอ่านและเป็นเจ้าของร่วมกัน

ความภาคภูมิใจ

1. เป็นขั้นตอนที่สามารถนำไปใช้งานได้จริง ที่เน้นการนำหนังสือที่จัดหาเข้าห้องสมุดออกให้บริการอย่างรวดเร็ว
2. มหาวิทยาลัยขอนแก่นเห็นความสำคัญจึงได้เชิญสำนักหอสมุดและทรัพยากรการเรียนรู้เข้าร่วมโครงการ 50 ห้องสมุดเพื่อน้อง 50 ปีมหาวิทยาลัยขอนแก่น
3. เป็นรูปแบบที่สามารถใช้ได้กับห้องสมุดขนาดเล็กทุกประเภท เช่น
ห้องสมุดชุมชนในวัด ได้แก่ โรงเรียนบ้านกองนาง อ.ท่าบ่อ จ.หนองคาย ปี 2556
ห้องสมุดโรงเรียน ได้แก่ ห้องสมุดโรงเรียนบ้านหนองปอ (ปี 2557) และห้องสมุดโรงเรียนบ้านดงกลาง (ปี 2558)
ห้องสมุดประชาชน ได้แก่ ห้องสมุดประชาชนบ้านโนนเขวา อ.เมือง จ.ขอนแก่น (ปี 2557)

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

1. เป็นภารกิจหนึ่งของสำนักหอสมุดและทรัพยากรการเรียนรู้ในด้านบริการวิชาการ ที่ผู้บริหารให้ความสำคัญจึงได้บรรจุไว้ในแผนกลยุทธ์ขององค์กร
2. คณะทำงานเป็นผู้มีวิชาชีพ และประสบการณ์สูงทางด้านบรรณารักษ์และสารสนเทศศาสตร์ สามารถองค์ความรู้นำมาใช้ในการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. บุคลากรมีความยินดีเข้าร่วมเป็นคณะทำงาน เพราะรู้สึกถึงการมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์สังคมรักการอ่านและพัฒนาประเทศ